

ЗА КЊИГУ ВАС ЈЕ МНОГО А МЕНЕ ЈЕ ВИШЕ

Кад помишљам да је закон против појединца, да он у највећој мјери спречава његову слободу итд., ја не водим рачуна да је појединац тим законом и заштићен, што бих морао знати с обзиром да нијесам створен да извршим било какав велики задатак у основи кога би се налазила и способност да тај закон срушим, и себе заштитим законима које бих сам створио. Ништа не може да утиче на измјену мога става према спољашњем свијету, као начин на који бих доживио себе у тренутку кад ми успијева да сагледам себе у свијетлу својих могућности, кад бих се дакле налазио у власти неког чудног стања које не би долазило од сазнања моје реалне стварности него од схватања оних мојих могућности које стоје у основи онога што сам ја, а по којима бих, због тога што су оне безграничне, доживљавао себе као биће без граница. Задовољство собом, међутим, не подносим и премда се трудим да у себи успоставим мисао да се свиђам самом себи, ја бих врло брзо примијетио, кад ми успијева да је изазовем, да ме задовољство собом почело замарати, да се оно, зато што се не мијења, претворило у своју супротност па умјесто да се трудим да га не изгубим, ја настојим да га се ослободим, јер у мени производи неку нарочиту врсту гађења. Наравно, много

тога сам желио али сам у сваком тренутку, у најсуптил-
нијим ђеловима своје душе, налазио једно осјећање
чије би ми већ само присуство тамо говорило да то није
намијењено мени, већ људима који се од мене разликују
баш по томе што се не разликују од живота и од саме
његове суштине, јер су они сами суштина живота. Њима
је припадало све, а мени ништа. Ако сам нешто посједо-
вао, то бих одмах поништио поистовјећујући га са со-
бом који сам у својим очима поништен или боље рећи
све што узмем од свијета учиним празним јер га изјед-
начавам са својом празнином. Док сам био у вези са С.
имао сам утисак да сам закован у њен свијет. Она ме
увлачила у разне видове самоагресије, страха и само-
презрења, али сам се ипак трудио да се смјестим одмах
поред ње. Имао сам наравно тренутака кад сам бјежао у
неки други свијет. То није свијет С. и зато сам га тешко
подносио. Свијет С. подносио сам тешко јер је њен
свијет био тежак и испуњен тежином, али сам се стално
окретао према њему у жељи да се спасим од слободе
коју бих добио ако бих је напустио. У слободи од С.
нијесам налазио ништа од онога што је дотле пред-
стављало оквир мог живота и мојих навика. Дакле, од-
лазећи од ње ја бих јој се враћао и поново се оптерећи-
вао одвратношћу, љубомором и самопрезрењем. Од С.
сам се плашио као што сам се плашио оних који су сма-
трали да је њима дато све што вриједи, те да према томе
они могу бити једине и неприкосновене судије у погле-
ду тога шта вриједи а шта не код некога другога. Због
тога сам зазирао од таквих знајући да ће, кад их сретем,
од њих зависити на који ће начин тумачити моје особин-
е и на који ће се начин изразити то њихово тумачење у
њиховим поступцима према мени. У извјесном добу

нашега живота јављају се тренутци кад дајемо предност у свему, па и у стварима духа и интелигенције, онима који су физички у стању да нас присиле на то, или боље рећи постоје извјесни тренутци у нашем животу кад добровољно усвајамо резоне и погледе на свијет које нам сервирају не они који нешто стварно знају, него они којима је пошло за руком да нам се наметну својом физичком снагом, чак и тамо гдје касније немају изгледа да било шта озбиљније постигну. У сваком случају, иако себе нијесам никад сматрао глупим, већ напротив, паметним, бивало је момената кад сам се устручавао да излажем своје мисли пред људима од којих сам се плашио и у чијем сам се присуству увијек осјећао глупаво. Наравно, мора се разумјети да тамо нијесам тражио било какво уточиште. Не бих умيو одредити гдје сам се налазио с обзиром да су исти људи пролазили поред истих зграда, час великих, час ниских, зависно од тога да ли сам мислио о једном или другом. Да бих се растеретио, усредредио сам поглед на један прозор замишљајући да иза њега неко живи и покушавам да се осврнем на двије вазне цвијећа са циљем како бих дознао јесам ли се стварно усредредио. Пошто сам нагло промијенио положај тијела, изашла ми је пред очи слика једног стана, а на моје инсистирање унутра, у стану, не би се рекло да је баш тако сјајно судећи по изразима на лицу његових станара. Правили су и неке покрете рукама, један мускарац је ушао без ријечи, а једна жена што је лежала на каучу се помјерила, док су се на ормару и на великом столу собе, повлачиле неке сијенке. Остали се нијесу помијерали али на моје инсистирање су се помјерили.

Пробити се, пробити се захтијевао сам, и ја сам се пробијао све до краја пута. Крај пута сам познавао. Отворио сам врата свог стана без шансе да унутра уђем и ја, па сам ујутру изашао без себе. Драга Д. Ево припремам се за прву реченицу овога писма. Што се мене тиче мислим да су писма много култивисанији начин комуникарања од телефона, не само зато што у писму човјек може да каже све што жели да изрази, већ и зато што писмо подразумејева комуникацију и ван њега, што се та комуникација изводи на мноштво начина, тј. на много више начина него што се оствари у непосредно изведеној комуникацији путем телефона. Она се изводи кроз припрему за само писмо које на крају испане збир свих тих врста комуникација. Не знам, да ли овђе или негдје друго да кажем да ја нијесам из ових последњих двјеста година, да не припадам њима, да сам из доба прије последњих двјеста година. Ја живим у периоду прије двјеста година, и пишем, пишем са страшћу да бих спријечио последњих двјеста година да се обруше на мене, и добро се држим, последњих двјеста година држим на својим плећима. А каква је то борба између мене и последњих двјеста година. Изгледа да се све истрошило што је човјеку давало неку наду. Последња снага која је мобилисала свеукупне човјекове потенције окренуте ка неком вишем смислу, била је идеја комунизма, која је, међутим, чим је пропала, увела у пропаст добар дио цивилизације која нема ништа више да понуди да би човјека мобилисала, да би му понудила вјеру, да би га спасила. Цивилизација је почела да се унутра једе, да се комеша и пропада са пропашћу Стаљина. Стаљин је био последња велика идеја цивилизације јер чим је та идеја нестала, нестала је и мисао човјека о

томе како уредити живот по унапријед датим пројектима. Човјек је пројектант, он се само као стваралац и конструктор може назвати човјеком. Снага идеје инкарнирана у Стаљину била је последња велика идеја цивилизације и била је онако јака, као да је човјек знао да му је то последња шанса. Чини се као да је човјек кроз историју искушавао све могуће величине, али да се разочарао у сваку. Човјек је стварао илузије, али их је и рушио. Иза сваког рушења, иза свега што се покушава градити, стоји воља човјекова да се дође до неког смисла, иако се руши то значи да то није испуњено смислом о коме је човјек увијек сањао. Међутим, шта паметан човјек да предузме ако га ограничавају са разних страна и ако се пробудио једно јутро увучен у тјескобу која му је открила да више није у стању да трпи било каква ограничења. Морао сам да узмем сву власт у своје руке, мада сам једно вријеме мислио да нема потребе силом владати људима, сматрао сам да је најважније ако човјек влада собом, ако успије да овлада туђим осјећањима, да они из неког разлога не могу без мене, да се стално напрежу да мени угоде, да цијело своје биће управљају према мојим расположењима. Али... Покушај да уђем у једну канцеларију није започео без тешкоћа искрслих услед велике количине устајалих мисли по ходницима. Моја драга сједи у канцеларији и чека ме да дођем да би ме видјела. У устајалим мислима препознајем и њене мисли, улазим у канцеларију и на њено изненађење станем поред прозора. Она је поред великог писаћег стола гледала себе у огледало, односно њено лице помијешано са мојим лицем. Могао бих рећи одлазим из њене канцеларије али то ми сад изгледа исувише познато, но пошто се ја никад не уморим од понављања, стварно одлазим.

Ја бих пристао на власт кад би она изашла из оквира у коме људи од власти постају конкретни и још конкретнији. Ја не подносим да власт имају људи, него бих волио да умјесто људи владају принципи. Зашто су непримијетни а сваки дан се излажу да их неко примијети.